

Armádní generál Sergej VOJCEHOVSKÝ

Leonomžni. d. b.

* 29. 10. 1883 Vitebsk

† 1957 (?)

„Je jisté, že generál Vojcechovský po dvacet let československé státní samostatnosti měl velký význam ve vývoji našeho vojenství. Jeho postřehy a kritické poznámky byly potřebnými korekturami našeho vývinu...“ uvedl přednosta prvního oddělení hlavního štábu československé branné moci 8. listopadu 1945, ale názor ministra národní obrany generála Ludvíka Svobody nezměnil a ponechal svého bývalého velitele z Československého vojska na Rusi jeho osudu, jež mu připravilo pověstné NKVD.

Vojcechovský nastoupil na podzim 1902 jako junker v dělostřeleckém učilišti v Petrohradě. Po jeho ukončení byl přidělen k baterii 20. dělostřelecké brigády na Kavkaze a krátce poté byl jmenován učitelem brigádní „učební komandy“. V době japonsko-ruské války byl v Mandžurii. Po válce vystřídal řadu velitelských i učitelských funkcí. Carskou

Nikolajskou akademii v Petrohradě ukončil r. 1912 s prospěchem „1. řádu“. Po roce nastoupil do štábu moskevského vojenského okruhu, aby se připravil na službu důstojníka generálního štábu. V srpnu 1914 byl jmenován starším pobočníkem štábu 69. pěší divize, s níž 1. srpna 1914 odešel na frontu v Haliči. Následující rok začal působit ve štábu 20. armádního sboru v okolí Minska. Odtud se dostal do Rumunska, kde byl 29. ledna 1917 jmenován náčelníkem štábu 176. pěší divize a 26. dubna pak náčelníkem štábu 126. pěší divize.

Krátce po bitvě u Zborova byl podplukovník Vojcechovský jmenován náčelníkem štábu 1. československé střelecké divize „Husitské“. Postavení československého vojska na Rusi se od základů změnilo vítězným povstáním v Petrohradě 7. listopadu 1917, nastolením sovětské vlády a její nabídkou všem válčícím mocnostem, aby byla okamžitě zahájena jednání o všeobecném míru. V Rusku vznikla chaotická situace, armáda se prakticky

rozpadla a proti vládě sovětů se začali organizovat její odpůrci. Země stanula na pokraji občanské války.

Zvlášť komplikovaná situace nastala na Ukrajině, kde byly případným postupem německé a rakousko-uherské armády ohroženy československé střelecké pluky dislokované na východ od Dněpru. Smysl snažení československých legionářů byl ohrožen. Naděje na obnovu východní fronty se stávala mizivou, a proto se jejich snaha soustředila na záchranu čtyřicetisícového armádního sboru.

Za této situace podplukovník Vojtechovský převzal v prosinci 1917 velení 3. československého střeleckého pluku „Jana Žižky z Trocnova“.

Na jízdu do Vladivostoku dostal každý vlak od penzenského sovětu kopii Stalinova telegramu: „... *Čechoslováci jedou na východ ne jako bojová jednotka, ale jako skupina svobodných občanů, vezoucí určité množství zbraní pro osobní ochranu, a sice na 1000 lidí po 180 puškách a kulometu...*“

Koncem dubna se pluk dostal do Čeljabinska, kde již na nádraží stál vlak 6. československého střeleckého pluku. Avšak naděje na další jízdu do Vladivostoku se vytrácely. Sověti kladli nové a nové podmínky pro jízdu československých vlaků, včetně změny trasy na Archangelsk. To však vyvolalo silný odpor legionářů a přeměnilo již tak napjatý poměr v ostrou nenávist k původcům těchto nesnází - bolševikům. Stačil malý krůček, aby se nenávist přeměnila v otevřený boj. Stalo se tak 14. května 1918.

Čechoslováci pozdě večer 24. května 1918 zachytili Trockého telegram nařizující všem sovětům „odzbroit Čechoslováky“. Každý z nich, „*který bude přistižen na železnici ozbrojený, budiž zastřelen na místě*“. Armádní sjezd následně učinil historické rozhodnutí: Zbraně neodevzdávat a jet do Vladivostoku „vlastním pořádkem“. Vzápětí začal pracovat zvolený tříčlenný výbor pro řízení přepravy - plukovník Radola Gajda pro sibiřskou skupinu, podplukovník Vojtechovský pro skupinu čeljabinskou a poručík Stanislav Čeček pro skupinu penzenskou. Následné operace československých legionářů byly pak vedeny za samu záchranu armádního sboru a za vzájemné propojení jednotlivých vlaků roztroušených po celé sibiřské magistrále.

Podplukovník Vojtechovský se rozhodl zajistit si k dalšímu postupu na Omsk nejen železniční trať ale celé zázemí. V následujícím období potom Vojtechovský postupně velel vojskům Západní, Uralské a Jekatěrinburské skupiny.

Jako velitel dokázal nejen pozdvihnout pokleslou náladu vojáků, ale úspěšně je vedl v nejkritičtějších chvílích Československého vojska na Rusi.

Když skončily boje na uralské frontě, Vojtechovský byl jmenován generálmajorem a velitelem ufimské fronty. Věřil ve vítězství nad bolševiky, a proto se rozhodl zůstat v Rusku a budovat novou národní ruskou armádu. Byl přesvědčen, že ve své podstatě se bolševismus ruskému národu přičí ... Ale vše dopadlo jinak. V květnu 1921 generál Vojtechovský přijel do Československé republiky a následně byl ustanoven velitelem 24. pěší brigády v Michalovcích.

V r. 1924 byl povýšen do hodnosti divizního generála a během následujícího roku převzal velení 9. pěší divize v Tmavě. Krátce poté absolvoval šestinedělní informační kurz pro generály ve Francii. Koncem července 1927 byl generál Vojtechovský ustanoven zemským vojenským velitelem v Brně.

15. listopadu 1935 byl generál Vojtechovský ustanoven zemským vojenským velitelem v Praze, i když během podzimních cvičení na Myjavě byl poprvé kritizován náčelníkem

hlavního štábu. Zdá se, že to byl počátek „nedorozumění“ mezi oběma generály. Možná, že k tomu přispěly Vojtechovského žaludeční problémy, ale on sám byl přesvědčen, že generál Krejčí mu nedůvěřuje. „Spory“ mezi oběma generály vyvrcholily během zářijové mobilizace. Krátce poté se Vojtechovský scházel s řadou vyšších důstojníků, jejichž názory na situaci a budoucí vývoj a možnosti byly v podstatě totožné. Byli to zejména generálové Bílý, Eliáš, Neuman, Ingr, Vojta, Netík ...

Dne 19. března 1939 navštívili divizního generála Sergeje Ingra v Brně generálové Bílý a Vojtechovský s tím, že německá okupace psychologicky působí na lid v Čechách. „Všechny zprávy zněly stejně: všude je zdrcení a ohromení, které se však pomalu přetvořuje ve spontánní odpor.“

Ingr po válce vzpomínal, že „tři dny nebo čtyři dny nato, to jest někdy 22. nebo 23. března, zajel jsem do Prahy podle domluvy s generálem Bílým do jeho bytu v Mikulandské 4. Na schůzce byli přítomni Bílý, Vojtechovský a já... Na schůzce byly vytyčeny hlavní organizační směrnice. Podle nich měla být zřízena vojenská podzemní organizace [rozumí se Obrana národa - pozn. aut.] s úkolem budít, udržovat a posilovat ducha odporu; podchytil pro boj všechny vhodné, živé a materiální síly; organizovat propagandu, zpravodajství, sabotáž a místní přímé akce a konečně připravit pro vhodný okamžik obecné povstání proti Němcům ... Z organizace byli vyloučeni, respektive neměli do ní přístup jen fašisté, vlašáci a osoby kompromitované a nespolehlivé...“

První náčelník štábu Obrany národa plukovník Čeněk Kudláček (později povýšený do hodnosti divizního generála) krátce po válce připomněl, proč byl generál Vojtechovský v létě 1939 „vypojen“ z domácího odboje: „Chtěl využít svého ruského původu a svého tehdejšího protisovětského stanoviska k oklamání Němců. Jeho úmysl byl vzat na vědomí, ale neměl být prováděn v rámci naší akce, aby nevznikl nesprávný dojem, že akce nepočítá se Sověty, poněvadž pravdou byl pravý opak...“

Další zprávy o činnosti generála Vojtechovského jsou velmi kusé. Domácí odboj ve své zprávě pro československou vládu v Londýně z 29. listopadu 1940 mimo jiné uvedl: „Dosud neověřená, avšak věrohodná zpráva sděluje, že hlavou ruské emigrace v Čechách se stal armádní generál Vojtechovský. V emigrantské organizaci pracují prý dále ruští emigranti - bývalí českoslovenští důstojníci - brigádní generál Vasil Kirej a Cervinka. V organizaci se již pokročilo tak daleko, že jsou v chodu kurzy: všeobecný vojenský, dále kurzy pro vyšší i nižší důstojníky a pro poddůstojníky. Počítá se prý s postavením dvou divizí s německou výzbrojí. Účelem organizace je boj proti SSSR a v případě nepokojů i proti Čechům...“ Pravda byla ovšem mnohem složitější, ani tak jednobarevná. Ruská emigrace v Čechách byla názorově roztržena na mnoho zájmových skupin, které spojovala pouze nenávisť k bolševismu.

V jedné z dalších zpráv domácího odboje se konstatovalo, že „ruská emigrace ve svém celku selhala a že dnes se jeví jako živý nebezpečný a českému národu nebezpečný. Bude proto nutno s ní bezohledně a tvrdě vyúčtovat“. I když se tvrzení o „nebezpečném živlu pro český národ“ nepotvrdilo, ruští emigranti, kteří svůj nový domov našli v Československu, byli zatčeni orgány „směrše“ a NKVD hned v prvních květnových dnech roku 1945 a odvezeni na „neznámé místo“ - tábory NKVD.

Generál Vojtechovský byl zatčen sovětskými orgány 12. května 1945. Jediný, kdo protestoval, byla jeho bývalá družka S. N., která žádala československé ministerstvo zahraničních věcí o intervenci u sovětských úřadů.

Plukovník generálního štábu Václav Vlček se v již citovaném dokumentu marně u svých nadřízených dovolával lidského stanoviska a morálního závazku. „Měl jsem přiležitost slyšet častěji názory generála Vojtechovského při různých debatách a rozpravách, a proto nemohu souhlasit s tímto posudkem. Generál Vojtechovský pouze potíral různé názory, které se vytvořily z falešných závěrů podle situace na konci minulé války, kdy německé vojsko bylo již v debelaci, a zejména pak potíral nesprávné hodnocení odporu jednotek na širokých frontách. Po této stránce byly jeho korektury - při uvážení jeho postavení - velmi významné.

Generál Vojtechovský byl vůči Čechoslovákům a ČSR naprosto loajální, takže nelze říci, že by jen konal dobře pouhou povinností námezdního vojáka - emigranta. Hned po německém vpádu do Československa našel cestu k čelné skupině počáteční vojenské organizace, a zejména ke generálu Bílému. Nevím, že by bylo nějaké podezření, že z tohoto spojení vznikla nějaká indiskrece, která by byla škodila naší věci.

Jak jsem již uvedl na počátku, chápu, že politické stanovisko generála Vojtechovského - pokud jde o věci ruské - je vážnou překážkou pro to, aby na intervenční zákrok byla položena politická váha. Avšak z hlediska lidského a všeobecně našeho dala by se snad věc řešit formou přimluvy a vysvětlení našeho hlediska. Konečně jde již o starého muže, jenž nebude veřejně činný (konečně i to by bylo lze zajistit), a snad i určitá generóznost v tomto případě by měla vliv jak na jmenovaného, tak i na mnohé."

A tak jeden z nejvýznamnějších velitelů Československého vojska na Rusi - československý armádní generál Sergej Vojtechovský zemřel pravděpodobně v roce 1957 v jednom z mnohých táborů NKVD na Kolymě ...

PhDr. Zdeněk Vališ

Tento stát by asi stěží vznikl, kdyby nejprve neměl svou armádu, totiž československé legie, které získaly svými výkony jeho ideji obecný respekt, a že stěží by byl po druhé světové válce obnoven jako člen vítězné koalice, kdyby za jeho svobodu statečně nebojovaly na Západě i Východě jeho jednotky.

Z projevu prezidenta České republiky Václava Havla ke státnímu svátku ČR 28. 10. 1996.